

TIPSFRÅGOR till GLORIENTERING

Världens ledare har förbundit sig till 17 globala mål för att uppnå fyra fantastiska saker till år 2030. Att **avskaffa extrem fattigdom**. Att **minska ojämlikheter i världen**. Att **lösa klimatkrisen**. Att **främja fred och rättvisa**. Genom de Globala målen för hållbar utveckling kan det här uppnås. I alla länder. För alla människor. Om målen ska fungera måste alla känna till dem. BERÄTTA FÖR ALLA!

Mål 1 – Ingen fattigdom

1. BNP per capita är det traditionella sättet att mäta länders ekonomiska standard. Men måttet är ensidigt och bortser från viktiga värden. Därför utvecklade FN-organet UNDP ett annat måttsystem. Vilket?

- 1) HDI – Human Development Index
- X) HWR – Health and Welfare Review
- 2) LQE – Life Quality Examination

Mål 2 – Ingen hunger

2. Fett är viktigt för att kroppen ska fungera. Förutom som energi behövs fett bland annat för att kroppen ska kunna bilda könshormoner och för att kunna ta upp vissa vitaminer. Men det finns olika sorters fetter – vilket är bäst?

- 1) Transfetter
- X) Fleromättade fetter
- 2) Mättade fetter

Mål 3 – Hälsa och välbefinnande

3. Abraham Maslow formulerade på fyrtioalet en idé om hur människors motivation fungerar. Idén innebar fem nivåer av behov – i ordning: Fysiologiska behov, Trygghetsbehov, Behov av kärlek, Självhjälpbehov och Självförverkligande behov – med tanken att lägre nivåers behov måste vara tillfredsställda innan högre mål blir viktiga för individen. Vad kallas hans idé?

- 1) Behovstrappan
- X) Välbefinnandetermometern
- 2) Motivationspyramiden

Mål 4 – God utbildning för alla

4. Forskning visar att inkluderande utbildning av god kvalitet för alla är en av de viktigaste grunderna för välstånd, hälsa och jämställdhet i varje samhälle. Vilket matematiskt påstående är sant?

- 1) $17 \times 17 = 228$
- X) $\sqrt{17} = 4,1231$
- 2) $2030/17 = 121$

Mål 5 – Jämställdhet

5. Jämställdhet handlar om jämlikhet mellan kvinnor och män, som ska ha samma möjlighet att forma samhället och sina egna liv. Området omfattar bland annat frågor som makt, inflytande, ekonomi, hälsa, utbildning, arbete och fysisk integritet. När fick Sverige sin första kvinnliga statsminister?

- 1) 1970
- X) 2002
- 2) Sverige har aldrig haft någon kvinnlig statsminister

Mål 6 – Rent vatten och sanitet

6. Vatten är livsviktigt för allt levande på jorden. I Sverige finns gott om vatten, men vi är till stor del beroende av varor som kräver vattenresurser utanför Sverige. Vad uppgår den genomsnittliga *totala* vattenanvändningen per person och dag i Sverige till?

- 1) 4.000 l
- X) 2.000 l
- 2) 6.000 l

Mål 7 – Hållbar energi för alla

7. En stor andel av de ökade utsläppen av växthusgaser kommer från sättet vi utviner, omvandlar och använder fossil energi. Global tillgång till modern och förnybar energi och rena bränslen är en förutsättning för att kunna möta flera av de utmaningar världen står inför idag såsom fattigdom, livsmedelsförsörjning, klimatförändringar, rent vatten, hälsa och inkluderande ekonomisk tillväxt.

Olja, kol och naturgas kallas *fossila bränslen* och kommer från länge lagrat organiskt material. När bildades den kol, olja och naturgas som vi nu utnyttjar?

- 1) För 500-700.000 år sedan
- X) För 50-500 miljoner år sedan
- 2) För 100.000 år sedan

Mål 8 – Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt

8. Vi måste ta ansvar för arbetsvillkoren i Sverige, men även i de länder varifrån vi importerar varor och tjänster. Genom att driva på internationellt och upplysa konsumenter om möjligheten att välja varor som tillverkats med sjysta villkor kan vi påverka arbetsvillkor både här hemma och på andra sidan jorden. Vad är "Fairtrade"?

- 1) En oberoende certifiering som ställer krav i handelskedjan
- X) En bytessajt på Internet
- 2) Ett alternativt valutalöst ekonomiskt system

Mål 9 – Hållbar industri, innovationer och infrastruktur

9. Sverige utmärker sig internationellt som det lilla landet bakom många stora uppfinningar och innovationer. Vilken av följande är **inte** en svensk innovation?

- 1) Tetra Pak
- X) Telefon
- 2) Kylskåp

Mål 10 – Minskad ojämlikhet

10. Jämlikhet betyder att alla människor har samma värde och ska behandlas likvärdigt, oavsett till exempel etnisk tillhörighet, sexuell läggning eller funktionsvariation. Ordet jäm-

likhet kommer från FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Var och när antog FN:s generalförsamling dem?

- 1) Paris, 1948
- X) Washington D.C., 1952
- 2) Berlin, 1989

Mål 11 – Hållbara städer och samhällen

11. Idag bor över hälften av jordens invånare i städer och inom några årtionden beräknas 70 procent av världens befolkning vara stadsbor. Städer står redan idag för en växande miljöbelastning med över 70 procent av de globala koldioxidutsläppen.

Indikatorn EF mäter vår förbrukning av naturresurser. EF mäts i arealenheter, det vill säga den areal som är nödvändig för att naturen ska kunna förnya de resurser som används, men vad står EF för?

- 1) Egen förbrukning
- X) Ekologiska fotavtryck
- 2) Eco Feed

Mål 12 – Hållbar konsumtion och produktion

12. FN definierar hållbar konsumtion som "att kunna köpa det vi behöver för att kunna tillgodose våra behov, utan att äventyra framtida generationers möjligheter att kunna tillgodose sina". De senaste 30 åren har svenskarnas textilkonsumtion nästan fördubblats. Så gott som alla våra kläder tillverkas i låglöneländer och oftast går det åt mängder med kemikalier och en massa vatten. Vet du hur mycket vatten går det åt för att odla bomullen till en t-shirt?

- 1) cirka 700 liter
- X) cirka 1.700 liter
- 2) cirka 2.700 liter

Mål 13 – Bekämpa klimatförändringen

13. Medeltemperaturen på jorden har hittills ökat med ca 0,8 grader sedan förindustriell tid. Hur effektivt vi än minskar utsläppen av växthusgaser så kommer temperaturen att fortsätta att öka i flera årtionden framöver, med olika konsekvenser för människor, natur, samhällen och näringsliv.

De främsta växthusgaserna i jordens atmosfär är vattenånga, koldioxid, dikväveoxid, metan och ozon. Vilken är den kemiska formeln för koldioxid?

- 1) C2O
- X) C1O2
- 2) CO2

Mål 14 – Hav och marina resurser

14. 85% av världens fisken är redan fullt utnyttjad eller överfiskad. För att vi ska kunna fortsätta äta fisk i framtiden måste vi nyttja havet, sjöarna och vattendragen på ett sätt som bevarar den biologiska mångfalden. Om vi fiskar ut en viss art så förlorar vi inte bara den – då kan hela balansen i ekosystemet rubbas och många andra arter drabbas.

I sin fiskguide bedömer Världsnaturfonden (WWF) arternas bestånd, fiskeredskapens ekologiska påverkan och förvaltningen. Därefter får fiskarten grönt, gult eller rött ljus. Som konsument kan bidra till utvecklingen av mer hållbara fisken och odlingar genom att välja fisk och skaldjur med grönt ljus (eller certifierade fisk- och skaldjursprodukter med tydlig spårbarhet).

Vilket av följande är ett grönt middagsval, utifrån WWF:s fiskguide?

- 1) Stenbitsrom (bonusfråga: kommer från vilken fisk?)
- X) Rödspätta fångad med garn i Nordsjön
- 2) Odlad ål

Mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald

15. Ett ekosystem är samspelet mellan alla levande organismer och den miljö som finns inom ett område. I ett ekosystem är djur, växter, svampar och mikroorganismer beroende av varandra samtidigt som de påverkar varandra.

Ekosystemtjänster är alla produkter och tjänster som naturens ekosystem ger människan och som bidrar till vår välfärd och livskvalitet. Pollinering, naturlig vattenreglering och naturupplevelser är några exempel.

Studier visar att naturen reducerar stress, sänker blodtryck och stärker immunförsvaret hos människor. Det räcker med fem minuters skogspromenad för att sänka både puls och blodtryck. Kanske är förklaringen vår riktade uppmärksamhet som idag går på högvarv i vår

vardag. Den mänskliga civilisationen, i någorlunda modern bemärkelse, har bara funnits i ungefär tiotusen år och vår art är inte anpassad för vår tids levnadssätt. Hur länge har homo sapiens funnits?

- 1) ca 1 miljon år
- X) ca 300.000 år
- 2) ca 75.000 år

Mål 16 – Fredliga och inkluderande samhällen

16. Fredliga samhällen och frihet från våld utgör både ett mål och ett medel för hållbar utveckling. Inga varaktiga framsteg kan nås i en kontext präglad av våld, konflikt och hot om våld. Våld föder våld.

Mahatma Gandhi använde sig av motstånd genom icke-våld och har influerat andra personer i kampen för mänskliga rättigheter, såsom Nelson Mandela och Martin Luther King. Gandhis födelsedag, den 2 oktober, är av FN instiftad som den Internationella icke-våldsdagen. Vad kallas filosofin som Gandhi står bakom?

- 1) Satyagraha ("Sanningens väg")
- X) Gujarat ("Gör rätt")
- 2) Zen ("Meditation")

Mål 17 – Genomförande och globalt partnerskap

17. Vi är den första generationen som kan avskaffa fattigdomen, och den sista som kan bekämpa klimatförändringarna. Regeringar, den privata sektorn, det samlade civilsamhället, FN-systemet och andra aktörer måste samverka för de globala målen och för att göra verklighet av Agenda 2030.

Hur många människor beräknas finnas på jorden år 2100?

- 1) 11 miljarder
- X) 15 miljarder
- 2) 18 miljarder

Söker du svar? Bra! Ta hjälp av till exempel:

www.globalamalen.se www.wwf.se www.naturvardsverket.se
www.fn.se www.varldskoll.se www.naturskyddsforeningen.se
www.sida.se www.amnesty.se www.gapminder.org

VAD ÄR DET HÄR?

GLORIENTERING är en slags orientering, med sjutton kontrollstationer per bana, var och en representerandes ett globalt mål.

Varje kontroll är försedd med en bokstav och genom att placera dessa i rätt ordning (att koppla ihop ikonerna med målsättningen den illustrerar) bildas ett lösenord, kopplat till hållbarhetsarbete.

HUR GÅR DET TILL?

1. Knappa in GLORIENTERINGS-skyltens koordinat* på en karta på din dator eller smartphone för att få den utmarkerad.
2. Hitta skylten i terräng.
3. Notera den bokstav som finns på skylten och var uppmärksam på vilket av de 17 globala målen som ikonerna representerar. Placerade i rätt ordning (1-17) bildar bokstäverna ett lösenord kopplat till hållbarhetsarbete.

*Koordinat anges enligt formen XX.XX,XX° XX.XX,XX°. Testa att ta bort komma-tecknen om kartfunktionen du använder vill ha koordinaten inskrivna på annat sätt! Arbetar du i skolan så missa inte de tillhörande **tipsfrågorna!**

Koordinat och kringmaterial finns att hämta kostandsfritt hos din kommun eller på www.globalamalensverige.se

VAD VINNER MAN?

Utöver att spendera tid med, och reflektera kring, de globala målen så lär du känna din närmiljö, kommer ut i naturområden, får motion och frisk luft. Det är väldokumenterat att naturen påverkar hälsan och välbefinnandet positivt. – Och blir du i letandet efter skyltar lyhörd för djur och natur så har både du och miljön vunnit stort! Viktiga steg mot en hållbar framtid alltså.

